

Utólag, másként

VISSZHANG - LVII. évfolyam, 24. szám, 2013. június 14.

Barna Anna New-Yorkból (*Másként írták, ÉS, 2013/23., jún. 7.*) másként látja.

1981-ben, amikor először láttam Szabó István *Mephistóját*, egyetlen pillanatra se jutott eszembe, hogy valamiféle *ex cathedra* erkölcsi kioktatásban részesülnék. Ahogyan az sem volt kétséges, hogy a film nem (nem csak; elsősorban nem) a náci Németországról szól. Hiszen a *Mephisto* konfliktusa minden gondolkodó ember élménye, aki tekintélyelvű rendszerben vagy akár csak szigorú hierarchiában működő csoporton, cégen, szervezeten belül érvényesítené a tehetségét, s teljesítményéhez (mint a értelmiségiek, művészek, tudósok, mérnökök etc. többségének teljesítményéhez) mások hozzájárulása, munkája, tőkéje, közreműködése is szükségeltetik.

Így aztán az se jutott eszembe, hogy retrospektíve átértékeljem Szabó filmjét a diákkori *jelentéseiről* szállongó hírek nyomán. A rendszer belsejéből készült ez a film, hogyan készülhetett volna másként? Mikor válik a természetes együttműködés, hétköznapi kompromisszum megalkuvássá, s mikor vált a megalkuvás a hatalom, felsőbbség bűnös, másokat pusztító kiszolgáltatásába... Saját démonaival küszködött minden néző, aki szintúgy belülről nézte, nem pedig történelmi képeskönyvként nézegette Hendrik Höfgen történetét.

Éppen ezt a katarzist – saját kompromisszumaink bizonytalan határai keresésének élményét – hiányoltam Alföldi *Mephistójából*, Stohl András Höfgenjéből. A színház politikai művészet, ám az érték helyett az *oldal* választásának kényszere nem tesz jót a színháznak. A *Mephisto* nem a *másikakról*, hanem saját magunkról szól.

Pedig, bizony mondom, nagyon utálok, hogy ismét olyan világban kell élnem, amelyben a *höfgenség* hiánya egyre súlyosabb versenyképességi deficitet jelent.